

POSTANOWIENIE

27 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 27 października 2023 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa L.B.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o ustalenie nieważności umów, ewentualnie o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 21 listopada 2022 r., I ACa 168/22,

1) odrzuca skargę kasacyjną co do punktu I w części dotyczącej oddalenia powództwa oraz co do punktu II zaskarżonego wyroku,

2) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie,

3) zasądza od Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz L. B. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

[SOP]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 21 listopada 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, w sprawie z powództwa L.B. przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W., o ustalenie nieważności umów, ewentualnie o zapłatę, na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 3 listopada 2021 r., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo o zapłatę odsetek ustawowych liczonych od wskazanych w sentencji kwot oraz za wskazane w sentencji okresy (pkt I), uwzględnił zarzut zatrzymania strony pozwanej (pkt II), oddalił apelację pozwanej w pozostałym zakresie (pkt III) oraz rozstrzygnął o kosztach procesu (pkt IV).

Pozwana wniosła skargę kasacyjną, w której żądała uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwana wskazała, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne: 1) czy w przypadku umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, wskazującej oprócz kwoty kredytu w walucie obcej, także konkretną kwotę złotych, która ma zostać wypłacona w ramach uruchomienia kredytu, pomimo uznania za bezskuteczny mechanizmu denominacji obejmującego klauzule ryzyka kursowego i klauzule przeliczeniowe, możliwe jest ustalenie w treści umowy kredytu podstawowych praw i obowiązków jej stron umożliwiające dalsze wykonywanie umowy i w konsekwencji, czy umowa kredytu może dalej obowiązywać jako umowa kredytu złotowego z oprocentowaniem ustalonym z zastosowaniem - wynikającej wprost z umowy - stawki referencyjnej WIBOR właściwej dla kredytu udzielonego w walucie PLN, względnie z zastosowaniem stawki referencyjnej LIBOR?, 2) czy dokonanie kontroli indywidualnej umowy pod kątem niedozwolonego charakteru jej postanowień wymaga uwzględnienia okoliczności danego przypadku, w tym strony podmiotowej obejmującej stan świadomości i wiedzy konsumenta, związanych z jego poziomem wykształcenia oraz wiedzy fachowej, rzutujących na stan świadomości tego konsumenta oraz możliwości podjęcia przez niego decyzji o zawarciu umowy?, 3) czy poziom wykształcenia i doświadczenia zawodowego konsumenta, wykraczający ponad standard przeciętnego konsumenta, może wpływać na ocenę zachowania równowagi kontraktowej stron określonego stosunku obligacyjnego

oraz na ocenę ewentualnej dysproporcji praw i obowiązków stron tego stosunku?, 4) czy zawarcie przez kredytobiorcę z bankiem negocjowanej, natychmiastowej transakcji wymiany walut dotyczącej kursu kupna waluty w zakresie uruchomienia transzy kredytu może być poczytywane za udzielenie świadomej, wyraźnej i wolnej zgody na te postanowienia i ten sposób przywraca im skuteczność?

Strona powodowa złożyła odpowiedź na skargę kasacyjną, w której wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W zakresie zaskarżenia punktu I wyroku Sądu Apelacyjnego co do oddalenia powództwa, a także co do punktu II skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu, a to z uwagi na brak *gravamen* strony skarżącej. Jedną z bowiem z przesłanek dopuszczalności środka zaskarżenia jest interes prawny w zaskarżeniu. Dla jego powstania konieczne jest istnienie stanu pokrzywdzenia orzeczeniem (*gravamen*), który występuje, gdy zaskarżone orzeczenie narusza interesy skarżącego (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, nr 11, poz. 108).

W pozostałym zakresie skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne; 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów; 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Na etapie rozpoznania wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (tzw. przedsądu) Sąd Najwyższy bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania, nie dokonując oceny podstaw kasacyjnych ani ich uzasadnienia.

Skarga kasacyjna została ukształtowana w Kodeksie postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa

oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Postępowanie kasacyjne przed Sądem Najwyższym nie stanowi postępowania instancyjnego w sprawie.

Niniejszy etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie obejmuje zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione. Stworzenie mechanizmu kontroli w ramach tzw. przedsądu umożliwiać ma stronie wnoszącej skargę kasacyjną przekonanie Sądu Najwyższego o istnieniu przesłanek, na których opiera się wstępne badanie skargi kasacyjnej pod kątem dopuszczenia jej do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06). Bez tej argumentacji skarga kasacyjna byłaby środkiem odwoławczym niezupełnym, a selekcja wnoszonych skarg, dokonywana przez Sąd Najwyższy w ramach przedsądu nazbyt dowolna (zob. np. zachowujące aktualność postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06; z 22 lutego 2007 r., II UZ 47/06, OSNP 2008, nr 7-8, poz. 118).

Sąd Najwyższy nie zastępuje strony skarżącej i nie jest jego rolą poszukiwanie *ex officio* argumentów przemawiających za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 lutego 2007 r., I UZ 47/06). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi jej element samodzielny (wyodrębniony) i nie może być utożsamiany z innymi wymaganiami skargi kasacyjnej, w tym jej podstawami i ich uzasadnieniem (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08; z 10 marca 2016 r., II CSK 10/16; z 8 stycznia 2019 r., IV CSK 243/18; z 11 maja 2022 r., I CSK 1468/22).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy

i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Powołanie się przez stronę skarżącą na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz – co istotne – uzasadnienia występowania w sprawie (zob. *inter alia* postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 listopada 2003 r., II CK 324/03; z 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07; z 10 maja 2019 r., I CSK 627/18; z 10 maja 2019 r., I CSK 627/18; z 29 listopada 2022 r., I CSK 4405/22). Nie stanowi w szczególności istotnego zagadnienia prawnego uzasadniającego przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania problem prawny, którego wyjaśnienie nie miałoby żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (zob. zachowujące aktualność postanowienie Sądu Najwyższego z 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006, nr 15-16, poz. 243).

Ostatnie z zagadnień prawnych przedstawionych w skardze kasacyjnej nie spełniają powyższego kryterium, nie wskazuje bowiem, że jest istotne z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, zaś jego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa.

Pozostałe przedstawione przez stronę skarżącą zagadnienia stanowią z kolei jedynie próbę narzucenia własnej oceny prawnej względem zagadnień omówionych w zaskarżonym wyroku, w dodatku wyraźnie sprzecznej z orzecznictwem TSUE dotyczącym dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE nr L 95 z 21 kwietnia 1993 r. s. 29, ze zm.; dalej: „dyrektywa 93/13”), jak też z ukształtowanym na tej podstawie orzecznictwem Sądu Najwyższego. Jak wskazano w wyroku Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r. (V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20), wyeliminowanie ryzyka kursowego jest równoznaczne z daleko idącym przekształceniem umowy. Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością.

W przypadku pojęcia konsumenta i jego „wzorca” także wypada odnieść się do dotychczasowego dorobku orzeczniczego, w którym kwestia ta była

analizowana zarówno w judykaturze Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jak i Sądu Najwyższego.

Pierwszy ustalił „wzorzec przeciętnego konsumenta” jako ten, który stanowi kryterium oceny zakresu obowiązków przedsiębiorcy, i stwierdził w szczególności, że sąd powinien ustalić czy w świetle całokształtu istotnych okoliczności faktycznych, w tym reklamy i informacji dostarczonych w ramach negocjacji umowy kredytu, a także, bardziej ogólnie, wszystkich warunków umowy kredytu konsumenckiego, właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł oszacować potencjalnie dla niego istotne konsekwencje ekonomiczne (zob. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, pkt 75; z 23 kwietnia 2015 r., Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, pkt 47; z 20 września 2017 r., Andriuc i in., C-186/16, EU:C:2017:703, pkt 51 z 3 września 2020 r., C-84/19, C-222/19 i C-252/19, Profi Credit Polska S.A., ECLI:EU:C:2020:631, pkt 74). Wzorzec ten odnosi się także do obowiązku jasności i przejrzystości postanowienia umownego (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 26 października 2021 r., III CZP 42/20, OSNC 2022, z. 6, poz. 57). Informacje przekazane przez przedsiębiorcę powinny umożliwić właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i rozsądnemu przeciętnemu konsumentowi nie tylko zrozumienie, że w zależności od zmian kursu wymiany zmiana parytetu pomiędzy walutą rozliczeniową a walutą spłaty może pociągać za sobą niekorzystne konsekwencje dla jego zobowiązań finansowych, lecz również zrozumienie, w ramach zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej, rzeczywistego ryzyka, na które narażony jest on w trakcie całego okresu obowiązywania umowy w razie znacznej deprecjacji waluty, w której uzyskuje swoje dochody, względem waluty rozliczeniowej (wyrok TSUE z 10 czerwca 2021 r., BNP Paribas Personal Finance, od C-776/19 do C-782/19, EU:C:2021:470, pkt 72). Z brzmienia art. 2 lit. b) dyrektywy 93/13 wynika, że ochrona przyznana przez tę dyrektywę zależy od celów, w jakich działa osoba fizyczna, a mianowicie celów niezwiązanych z jej działalnością zawodową lub gospodarczą, a nie od posiadanej przez tę osobę konkretnej wiedzy. Szeroka koncepcja pojęcia „konsumenta” pozwala na zapewnienie ochrony przyznanej przez tę dyrektywę wszystkim osobom fizycznym znajdującym się w słabszej pozycji względem przedsiębiorcy,

nie tylko ze względu na stopień poinformowania, lecz również ze względu na zdolność negocjacyjną, która to sytuacja skłania te osoby fizyczne do wyrażenia zgody na postanowienia umowne sporządzone uprzednio przez tego przedsiębiorcę, bez możliwości wywierania jakiegokolwiek wpływu na ich treść (zob. podobnie wyrok z dnia 21 marca 2019 r., Pouvin i Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, pkt 25, 28).

Powyższe obowiązki spoczywają na przedsiębiorcach w obrocie konsumenckim niezależnie od tego, czy strona chroniona w konkretnych okolicznościach wykazuje się rozeznaniem i dbałością o własne sprawy, a ponadto czy jest dostatecznie uważna i rozsądna. Obowiązki te ciążyą na przedsiębiorcy z mocy prawa, a nie w zależności od tego, czy konsument stanowi osobę świetnie poinformowaną bądź nie mającą żadnej wiedzy co do przedmiotu umowy i zakresu informacji, które powinny zostać jej udzielone, czy wreszcie tego, co wynika z rzeczywistej treści poszczególnych postanowień umownych. W konsekwencji też istotne w praktyce jest to, czy kontrahent przedsiębiorcy zawiera umowę (dokonuje czynności prawnej) poza zakresem działalności zawodowej lub gospodarczej, choćby miał ponadprzeciętną wiedzę dotyczącą danej dziedziny. Kluczowe jest bowiem zweryfikowanie tego, czy występując jako strona poza ramami prowadzonej działalności zawiera umowę w innym celu niż zawodowy lub gospodarczy, a w rezultacie gdy występuje w roli „prywatnego” nabywcy dóbr i usług jest konsumentem, wobec którego nakazane jest spełnienie przez przedsiębiorcę określonych prawem konsumenckim obowiązków i któremu przysługuje ochrona przewidziana w takich przypadkach.

Przyjmując odmienną perspektywę należałoby uznać, że pod ochroną prawa konsumenckiego pozostają wyłącznie słabsi uczestnicy rynku wówczas, gdy owa „słabość” oznaczająca w istocie brak należytego rozeznania, a nawet dbałości o własne sprawy, ma miejsce każdorazowo w okolicznościach konkretnej sprawy, a wówczas ochrona byłaby uzależniona każdorazowo nie od tego, czy określony podmiot działa poza zakresem prowadzonej przez niego działalności (zawodowej, gospodarczej). To prowadziłoby w konsekwencji do wypaczenia sensu ochrony opartej na określonym wzorcu odwołującym się do okoliczności i celu zawarcia umowy. Normy prawa konsumenckiego należy stosować zawsze wówczas, gdy

stronami czynności prawnej (a czasem także bez jej dokonywania) pozostają z jednej strony przedsiębiorca, z drugiej konsument w znaczeniu, jakie pojęciu temu nadał art. 22¹ k.c. W analizowanym kontekście oznacza to, iż ustawowym obowiązkom przedsiębiorcy, których naruszenie może np. prowadzić do stwierdzenia abuzywności postanowienia umownego, nie odpowiada obowiązek konsumenta należytej dbałości czy dociekliwości, aby zapobiec ewentualnemu powstaniu takiego skutku. Takie rozumienie celów i funkcji prawnej ochrony konsumentów zupełnie wypaczałoby jej istotę (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 lipca 2022 r., I CSK 3787/22).

Podniesione przez stronę skarżącą kwestie koncentrują się wokół problematyki abuzywności postanowień umowy i skutków tej abuzywności. Z tych względów należy przypomnieć podstawowe ustalenia wynikające z dotychczasowego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) oraz Sądu Najwyższego.

Po pierwsze, system ochrony interesów konsumentów (a tego dotyczy rozpoznawana sprawa) opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania (zob. np. wyroki TSUE: z 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 63; z 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, pkt 49). Ustalenie przez prawo krajowe ram prawnych ochrony zagwarantowanej konsumentom przez dyrektywę 93/13/EWG nie może zmienić zakresu i – w związku z tym – istoty tej ochrony, podważając tym samym wzmocnienie skuteczności wspomnianej ochrony poprzez przyjęcie jednolitych zasad dotyczących nieuczciwych warunków, które to wzmocnienie było zamiarem prawodawcy Unii Europejskiej, co zostało wskazane w motywie dziesiątym dyrektywy 93/13. Sąd nie może zostać uprawniony do zmiany treści nieuczciwych warunków, bez przyczyniania się do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwyczajne i proste niestosowanie tych nieuczciwych warunków wobec konsumentów (zob. np. wyrok TSUE z 21 stycznia 2015 r., Unicaja Banco i Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13,

EU:C:2015:21, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo). Warunki ustalone przez prawa krajowe, do których odnosi się art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, nie mogą stanowić zagrożenia dla istoty prawa, jakie konsumenci wywodzą z tego przepisu w interpretacji orzecznictwa Trybunału polegającego na niezwiązaniu warunkiem uznanym za nieuczciwy (zob. wyrok TSUE z 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, pkt 71).

Po drugie, oceny tego, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 (OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Samo jej wykonanie nie jest zatem okolicznością decydującą o tym, iż postanowienie nie ma charakteru abuzywnego.

Po trzecie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że postanowienia umowy (regulaminu) określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21). Abuzywność umów kredytów indeksowanych i denominowanych w walucie obcej (frankach szwajcarskich) nie wyczerpuje się w klauzulach kształtujących mechanizm indeksacji (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20; z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). Za takie uznawane są też postanowienia odnoszące się do ustalonego w walucie obcej mechanizmu waloryzacji świadczeń (określane niekiedy jako „klauzule ryzyka walutowego”), które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy - konsumenta nieograniczonym ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (zob. wyroki TSUE z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc i in., pkt 37; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 68; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai, EU:C:2019:207, pkt 48; z 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak, EU:C:2019:819, pkt 44, wyrok Sądu Najwyższego z 30 września 2020 r., I CSK 556/18). Wyjaśniono, że niedozwolone

postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną.

Po czwarte, nie budzi też wątpliwości, że stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może uzasadniać uznanie umowy za nieważną (zob. np. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56; uchwałę Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, nr 6, poz. 40; postanowienie Sądu Najwyższego z 6 lipca 2021 r., III CZP 41/20, MoP 2021, nr 15, s. 775; wyroki TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak; z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.). Dyrektywa 93/13 umożliwia sądowi rozpoznającemu sprawę uwzględnienie żądania stwierdzenia nieważności umowy opartego na nieuczciwym charakterze warunku, jeżeli zostanie stwierdzone, że warunek ten jest nieuczciwy i że umowa nie może dalej obowiązywać bez takiego warunku (zob. podobnie wyrok TSUE z 14 marca 2019 r., Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, pkt 56).

Jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy. Koresponduje to z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, który przewiduje, że nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22).

W wyroku z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, Trybunał Sprawiedliwości UE orzekł, że wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że z jednej strony nie stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy

usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, w wypadku gdy odstraszający cel tej dyrektywy jest realizowany przez krajowe przepisy ustawowe regulujące korzystanie z niego, o ile element ten stanowi odrębne zobowiązanie umowne, które może być przedmiotem indywidualnej kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru. Z drugiej strony przepisy te stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi w związku z tym wątpliwości możliwość stosowania powództwa z art. 189 k.p.c. w sprawach dotyczących kredytu frankowego (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22; z 18 maja 2022 r., II CSKP 1030/22). Stwierdzenie nieważności umowy mieści się w zakresie sankcji, jaką dyrektywa 93/13 przewiduje w związku z wykorzystywaniem przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych. Niedopuszczalne jest zastępowanie wyeliminowanego abuzywnego postanowienia umowy innym mechanizmem wyliczenia kwoty raty kapitałowo-odsetkowej. Żaden bowiem przepis prawa, w tym art. 385¹ i art. 358 § 2 k.c., nie daje podstaw do zastąpienia klauzuli abuzywnej innym postanowieniem. Uzupełnienie luk po wyeliminowaniu takiej klauzuli stanowiłoby bowiem zbyt daleko idącą modyfikację umowy w celu ratowania sytuacji prawnej przedsiębiorcy stosującego niedozwolone postanowienie umowne. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 31 maja 2022 r., I CSK 2314/22 i wskazane tam orzeczenia).

Zgodnie wreszcie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości, przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy uwzględniać nie tylko jego brzmienie, lecz także jego kontekst oraz cele regulacji, której część on stanowi (zob. wyrok TSUE z 10 lipca 2019 r., Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-649/17, EU:C:2019:576, pkt 37). W niniejszej sprawie strona skarżąca nie uwzględniła celu i funkcji regulacji konsumenckich. W świetle dotychczasowego orzecznictwa należy uznać, że wyeliminowanie abuzywnych

klauzul przeliczeniowych nie prowadzi do utrzymania w mocy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej (franków szwajcarskich) jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22); to samo dotyczy kredytu denominowanego kursem CHF (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22). W wyroku z 6 marca 2019 r. (C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA i Bankia SA, pkt 54) Trybunał Sprawiedliwości UE wykluczył, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. Nie byłoby zatem możliwe zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, polegającymi np. na wprowadzeniu do umowy stawki WIBOR w miejsce oprocentowania według stawki LIBOR (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i art. 99 k.p.c. w związku z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

(M.M.)

[ms]